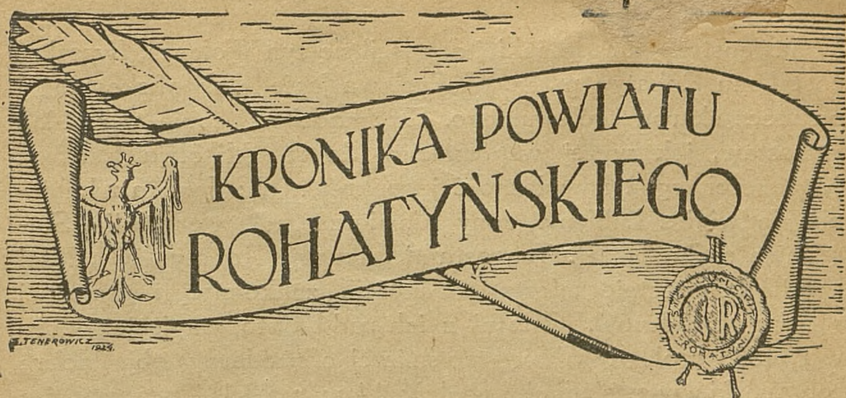

KWARTALNIK POŚWIĘCONY SPRAWOM KULTURALNYM POWIATU ROHATYŃSKIEGO

POD REDAKCJĄ:

FRANCISZKA BIESIADECKIEGO MIECZYSŁAWA OPAŁKA

ROCZNIK VI. PAŹDZIERNIK—GRUDZIEŃ 1933 Nr. 4.

HERB KRÓLEWSKIEGO MIASTA ROHATYNA

Rohatyn należy do najstarszych grodów w Polsce. O Rohatynie jako mieście wspomina już bulla papieża Bonifacego z r. 1390. Rohatyn ten dawny uległ zniszczeniu, niedługo jednak dźwignął go z gruzów w r. 1415 Wołczko Przesłużyc piszący się jako dominus et heres de Rohatyn [1]). Nowy gród powstał na miejscu wsi Filipowice, która leżała prawdopodobnie niedaleko byłego Rohatyna. Dokument bowiem z r. 1433, którym zapisuje Władysław Jagiełło Mikołajowi Parawie z Lubienia 200 grzywien na hipotece miasta Rohatyna, jego przedmieść i wsi leżących w halickiej i lwowskiej ziemi — wylicza między temi posiadłościami również wieś „Stari Rohatin“ [2]), który był w dzierżawie Iwaśka Bogdana i Janczyńskiego.

---

1) Prohaska A. Materjały archiwalne wyjęte z metryki litewskiej od 1348—1607 r. Lwów 1890. Nr. 32.

2) *ut supra* Nr. 90.

W następstwie zdrady, jakiej dopuścił się syn Wołczka, Iwaszko, został mu Rohatyn przez Władysława Jagiełłę skonfiskowany[1]) na rzecz skarbu królewskiego. Przechodzi następnie w r. 1433 w zastaw, jak wyżej wspomniano, do rąk Mikołaja Parawy, po śmierci tegoż na własność jego krewnych: Jakóba z Lubienia, Jadwigi z Lubienia, żony Niemierza ze Starorypinii i Stanisława z Chodcza[2]). Ten ostatni odkupuje Rohatyn w całości i odtąd pozostaje miasto własnością znakomitej i zamożnej rodziny Chodeców. Ostatni z ich rodu Otto, zapisuje dobra w r. 1533 królowi[3]), który po śmierci ofiarodawcy objął dobra rohatyńskie w posiadanie w dniu 14 marca 1534 r., wysyłając tamże dworzanina swego („*aulicum regium*") Andrzeja Dambrowskiego[4]).

Już w dokumencie Wołczka Przesłużyc z r. 1415, przyznającym wsi Filipowice miano Rohatyna i osadzającym ją na prawie magdeburskiem, nadane zostało prawo wybijania na czarnym wosku pieczęci: „*Pro sigillo vero eiusdem civitatis damus mediam partem de cornu cervi cum una littera R in cera nigri coloris perpetue deferendum*" [5]).

W dokumencie z dnia 31 stycznia 1535 r., nadającym miastu różne przywileje, potwierdził Zygmunt I. ten sam herb z tą różnicą, że zamiast litery R. wprowadził literę B. Odnośny ustęp przywileju brzmi: „*Sigillum autem eiusdem Civitatis, quot fert mediam partem de cornu cervi cum una littera B. in cera nigri coloris perpetuo deferendum*".

Oryginalny akt nadania, własność miasta Rohatyna znajduje się w depozycie Archiwum aktów grodzkich we Lwowie. Dokument ten uległ z biegiem lat częściowemu uszkodzeniu i to w tem właśnie miejscu, gdzie znajdowała się litera herbowa. Wobec tego trudno sprawdzić jaką ona była, tembardziej, że żadne pieczęcie z owych czasów się nie zachowały. Musimy więc polegać na odpisie przechowanym w Archiwum koronnem (*Metrices regni*) tom 51 folio 34, 35, z których

---

[1]) Czołowski A. Katastrofa Rohatyna 1500. Kronika powiatu rohatyńskiego. Rok LV. Nr. 1—2 i osobna nadbitka.

[2]) Prohaska *ut supra* Nr. 162.

[3]) Metryki koronne Vol. 48. fol. 1083.

[4]) Wierzbowski. Matricularum T. IV. 3. 17493.

[5]) Prohaska *ut supra*.

ODBITKI PIECZĘCI ROHATYNA Z RÓŻNYCH OKRESÓW

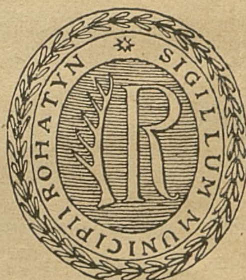
1610—1660

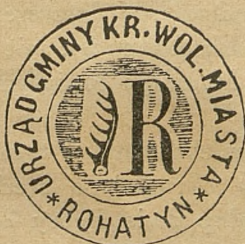
1796

1816

1825

1846

1870

wyciąg ogłosił Wierzbowski w Matricularium Tom IV. 3. Nr. 17752, gdzie podaną jest litera B.

Król Zygmunt, który jak wiadomo ulegał łatwo żonie, wprowadził tę zmianę, zapewne dla dogodzenia ambicji małżonki. Zmiany takie w heraldyce są znane. Ze śmiercią lub z wyjazdem Bony, wróciła znowu litera R. w herbie. Odnośnego nadania nie znamy wprawdzie, posiadamy jednak z wieku XVII i XVIII odbitki pieczęci miasta, na których widnieje znowu restytuowana litera R. i legenda w otoku: *„SIGILLUM CIVITAT ROHATIN“*.

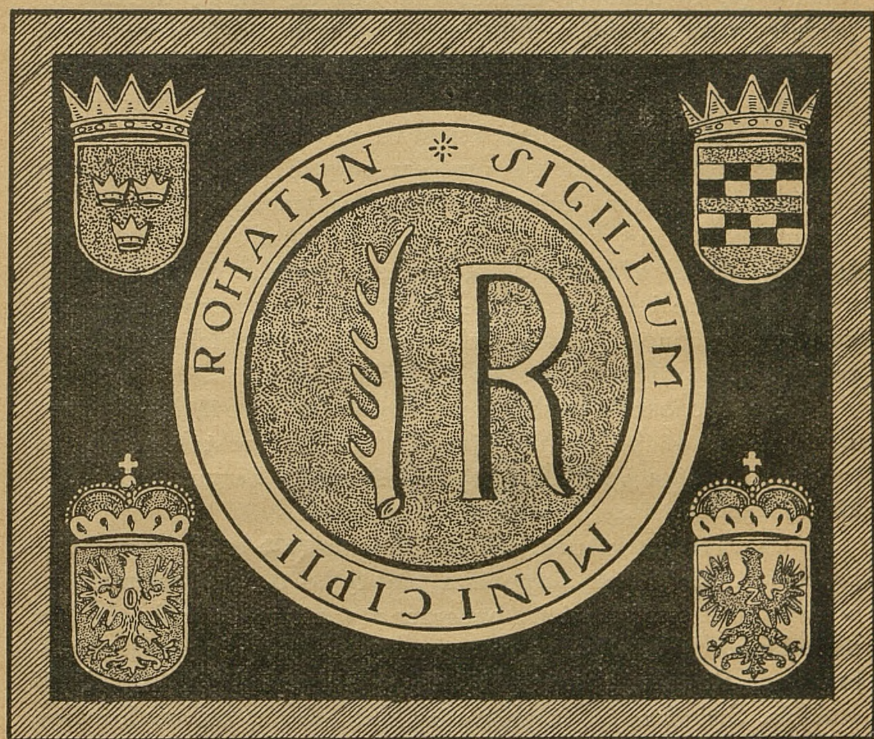
Sześć takich odbitek i odmian herbu reprodukujemy na załączonej tablicy z latami ich używania.

Po przejściu Rohatyna pod zabór austrjacki, dobra starostwa rohatyńskiego dostały się drogą zamiany Zofji ks. Lubomirskiej, a po jej śmierci w r. 1790 przeszły na własność Józefa Krasińskiego.

Rohatyn jako odrębne miasto, uzyskał na skutek starań Krasińskiego przywilej utrzymania magistratu, prawo odbywania jarmarków w dniach 9-go stycznia, 3-go lutego, 26-go lipca i 1-go listopada każdego roku. Wtedy też otrzymał nowy herb, a miasto nazwane zostało królewskiem.

Oryginał tego nadania cesarza Franciszka II wydany we Wiedniu dnia 5 sierpnia 1796 r., znajduje się również w Archiwum grodzkiem we Lwowie. Odnośny ustęp o nadaniu herbu brzmi w języku niemieckim : Erlauben Wir der Stadt Rohatyn, ein eigenes Wappen zu führen, nämlich im blauen Felde ein natürlicher pfahlweit gestellter Hirschhorn mit sieben Zinken, die rechts gewand sind, und daneben den goldenen lateinischen Buchstaben R. Wir gönnen und erlauben der Stadt dieses hierbeigeschriebene Wappen zu führen und sich dessen in allen in Namen der ganzen Stadtgemeinde zu errichtenden Denkmälern, Gebäuden und Pettschaften und dieser letzteren in Allen in Namen der Stadt auszuführenden Urkunden mit den hier ausgedruckten Umschrift Sigillum Municipii Rohatyn ungestört zu gebrauchen“.

Kolorowy rysunek herbu miasta umieszczony w tym dyplomie reprodukujemy obok. W tarczy okrągłej, o średnicy 51 mm i polu błękitnem, ustawione w słup dwie figury heraldyczne: po prawej stronie heraldycznej (po lewej od widza) jelenie poroże złote o siedmiu rosochach, po lewej (prawej od

Reprodukcja kolorowego rysunku herbu Rohatyna, pomieszczonego w dyplomie ces. Franciszka II-go, z r. 1796.

widza) złota litera R. Tarcza objęta białym pierścieniem na 10 mm szerokim. Na pierścieniu u góry złota gwiazda i następująca legenda wykonana czarnemi literami : *SIGILLUM MUNICIP ROHATYN.* Okrągłe pole tarczy wraz z pierścieniem spoczywa na fioletowym marmurkowym prostokącie, otoczonym złotą listwą na 5 mm szeroką. W rogach prostokąta o rozmiarach 115×95 mm. cztery tarcze: w prawym rogu (w lewym od widza) od góry tarcza błękitna z trzema złotemi koronami (2, 1) nakryta ośmiolistną koroną złotą; w prawym (w lewym od widza) u dołu tarcza błękitna z orłem srebrnym, który nosi literę O na piersiach, nakryta jest czerwoną czapką książęcą z gronostajowym wykładem, złotymi obłąkami i krzyżem na guzie, (jest to herb księstwa oświecimskiego).

W lewem narożu (w prawem od widza) u góry tarcza błękitna przepasana dużemi belkami w szachownicę srebrnoczerwoną, na niej ośmiolistna korona złota. W lewym rogu (w prawym od widza) u dołu, tarcza srebrna z orłem czerwonym, który nosi literę Z na piersiach, nakryta czerwoną czapką książęcą z gronostajowym wykładem, złotymi obłąkami i krzyżem na guzie. (Herb księstwa zatorskiego).

Dwa pozostałe herby umieszczone w narożach, odnoszą się zapewne do krajów austrjackich i wizyte zostały dowolnie przez rysownika jako akcesorja właściwego herbu, który dokładnie jest opisany w nadaniu cesarskiem.

Charakterystycznem w tem nadaniu jest to, że gdy w poprzednich nadaniach wspomina się tylko o rogu jelenim, to w ostatniem austrjackiem, oznaczono wyraźnie poroże jelenie o siedmiu rosochach i wprowadzono oficjalnie legendę „Sigillum civit Rohatin“, która figuruje w pieczęciach XVII i XVIII stulecia. Świadczy to, iż najnowszy herb miasta, reprodukowany tutaj, wymogom tym nie odpowiada. *Franciszek Biesiadecki.*

Pieczęć Rohatyna używana obecnie.

DO HISTORJI KULTU MICKIEWICZA W ROHATYNIE

Setną rocznicę urodzin Mickiewicza, uczcił Rohatyn uroczyście na równi z innemi miastami małopolskiemi. Kresowe miasto ozdobione wtedy zostało pomnikiem, z tła którego wybija się piękny medaljon wykonany przez art. rzeźbiarza Tadeusza Popiela. Wygrzebany z aktów protokół z przed lat 36, zamieszczamy w dosłownem brzmieniu:

PROTOKÓŁ

z posiedzenia Komitetu Mickiewiczowskiego w Rohatynie odbytego w sali Rady powiatowej dnia 23 stycznia 1899 r.

Obecni: Przewodniczący, Seweryn Manasterski, ks. Adolf Przedrzymirski, Izydor Kowalewski, Stanisław Leszczyński, Dr. Wiktoryn Mańkowski, Bolesław Berger, Jan Bicz, Apolinary Jamrógiewicz.

Dr. Wiktoryn Mańkowski, jako skarbnik komitetu przedkłada rachunki budowy pomnika Adama Mickiewicza w Rohatynie, postawionego w setną rocznicę urodzin poety t. j. w r. 1898.

Rachunki zostały szczegółowo zbadane i znalezione w najzupełniejszym porządku. Tak dochody, jak i wydatki są należycie udokumentowane. Według rachunków tych wynoszą

dochody	968 zł. 40 ct.
wydatki	868 zł. 60 ct.
pozostałość	99 zł. 80 ct.

Pozostałość ta jest ulokowaną w kasie Towarzystwa zaliczkowego w Rohatynio na książeczce oszczędności Nr. 1210. Komitet wyraża p. Drowi Wiktorynowi Mańkowskiemu przez powstanie podziękowanie za podjęte trudy i udzielą mu z rachunków budowy pomnika absolutorjum. Pozostałość powyżej wyrachowaną uchwala komitet oddać do dyspozycji Towarzystwa upiększenia miasta Rohatyna z przeznaczeniem użycia jej wyłącznie na cele upiększenia lub ubezpieczenia pomnika, a na razie składa dotyczącą książeczkę oszczędności jakoteż rachunki i akta do rąk p. Burmistrza miasta, Seweryna Manasterskiego, celem przechowania w aktach Magistratu, a sam pomnik oddano i polecono opiece miasta. Na tem zakończono.

Następują podpisy oryginalne osób wymienionych na wstępie.

Pomnik Mickiewicza w Rohatynie.

Wydał [illegible] 1935.
Odbito w Drukarni Urzędniczej, Lwów, Zielona 7. Tel. 291-07.